



- Driemaandelijks contactblad 35ste jaargang - Extra editie: in memoriam H. Oosterhuis & J. Gaillot
- Afgiftekantoor: 9030 Mariakerke MAIL.
- Evangelie Levensnabij Rekeningnummer IBAN-nr. BE45 9795 3507 0189
- Contactadres redactieverantwortelijke: Bart Pieters, Begijnhof 34, 8500 Kortrijk.
- Website: www.evangelielevensnabij.be
- P4A9034

**EXTRA EDITIE NIEUWSBRIEF EVANGELIE LEVENSNABIJ
IN MEMORIAM HUUB OOSTERHUIS EN JACQUES GAILLOT**



Redactioneel : In memoriam

Huub Oosterhuis en Jacques Gaillot

Beste lezers,

Op Eerste Paasdag 2023, enkele uren na een concert van zijn dochter Trijntje in de Amsterdamse Dominicuskerk met op het programma werk van haar vader, is Huub Oosterhuis omringd door zijn familie in de leeftijd van 89 jaar overleden in het hospice waar hij sedert februari verbleef. In Nederland opende het NOS-journaal met dit nieuws en besteedde er zes minuten aandacht aan. Er werd door KRO-NCRV dezelfde avond op twee Nederlandse-NPO (publieke omroep)-netten een documentaire uitgezonden en ook het dagelijkse actualiteitenmagazine 'Op 1' opende met een item over Huub.

In Vlaanderen duurde het bij de VRT tot men met Kristien Bonneure iemand gevonden had die wist wie Huub Oosterhuis was voor er een post verscheen... Nochtans was hij voor nogal wat mensen belangrijk: zijn teksten speelden én spelen een grote rol in de geloofsbeleving van veel landgenoten. Huub kwam véél en graag naar Vlaanderen en was een aantal keer te gast bij initiatieven van Evangelie Levensnabij (ontmoetingsdagen, liedavonden). We brengen hem hulde met dit extra nummer.

Drie dagen later bereikte ons ook het nieuws van het overlijden van de Franse emeritus-bisschop Jacques Gaillot. Velen van ons zullen zich hem herinneren als auteur van de bestseller 'Als de kerk niet dient, dient zij tot niets'. Tegen zijn afzetting door "Rome" kwamen we met velen in het verweer en stapten zelfs op naar het Brugse bisschopshuis. De redactie van dit tijdschrift pakte toen uit met een eerste extra nummer. Daarna voelden niet-weinigen zich behoren tot zijn virtuele bisdom Partenia en werd 'Frère Jacques' hùn herder. In ons blad konden we dankzij de onverdroten inzet van Jan Vanden Berghe jarenlang uitpakken met het gele katern waarvoor de actuele teksten van Gaillot werden vertaald. Zo bleven we op de hoogte van waar hij mee bezig was.

In kranten en internetartikels over beide 'reuzen' vielen termen als omstreden, rebels, progressief, rood...

In deze publicatie zal het woord *dankbaar* de hoofdtoon voeren. Wij buigen piëteitsvol het hoofd voor twee mensen die in hun denken én doen levensnabij evangelie zijn geweest.

We missen hen en brengen hen met dit nummer een luid eresaluut!

De komende weken en maanden zullen vooral in verband met het overlijden van Huub Oosterhuis herdenkingsprogramma's plaatsvinden zoals op 25 juni door De Lier in Brugge (zie verder in dit nummer).

Via onze website www.evangelielevensnabij.be houden we u op de hoogte van eigen en andere initiatieven. We hopen elkaar te ontmoeten bij een van die gelegenheden.

(Bart Pieters)

***Dankbaar aandenken aan
dichter Huub Oosterhuis***

***Als woorden mensen samenbrengen
verbinding verdiepen.***

***Als woorden mensen raken
geloof verruimen
hoop versterken
horizonten openbreken.***

***Als woorden zingenderwijs
het Woord ter sprake brengen
tot nieuwheid van beleving.***

***Wie zulke woorden schreef
zijn taalrijkdom gedeeld heeft
en mensen deed herleven.***

***Gezegend die mens
zijn naam zij met dank genoemd.***

Hij moge rusten in eeuwigheid.

*Namens de zustergemeenschap
van Sint-Trudo, Brugge, 22 april 2023
Zr. Caritas Van Houdt*

I.VRIEND VOOR HET LEVEN HUUB OOSTERHUIS

(Allerheiligen 1933-Eerste Paasdag 2023)

Knikkende knieën

Mijn verhaal met Huub Oosterhuis begon in 1986. Ik was achttien jaar, zat in de priesteropleiding in het Grootseminarie van Brugge en kreeg een exemplaar van een tijdschrift onder ogen waarin een interview met de man stond afgedrukt. Wat hij vertelde, sprak me gelijk aan. Het gebeurde al 'ns dat we in de liturgie met de seminaristen een liedtekst van hem zongen en ik merkte dat sommige collega's daarvan hielden en dat bij anderen de naam Oosterhuis werkte als een rode lap op een stier en die tweedeling was ook erg duidelijk: de 'progressieve' vleugel en de meer tot stérk behoudende. De docenten, "professoren" noemden ze zichzelf, waren de teksten van Oosterhuis officieel liever kwijt dan rijk, kwestie van de 'lieve vrede' onder de populatie te bewaren. Sommigen hielden er nochtans wél van en kenden ze ook, merkte ik later.

Ik liet het seminarie achter mij maar niet zo mijn geloofsovertuiging en kerkvisie waarbij de teksten van 'de dichter' nog aan belang wonnen. Ik werkte mee in een parochie waar zijn teksten in de liturgische werkgroep naar waarde werden geschat, naast die van Willem Barnard, Sytze de Vries, Hans Bouma, ds. van der Zee, Nico ter Linden e.a.

Ik beluisterde Huub Oosterhuis voor het eerst bij gelegenheid van een voordracht aan de universiteit in Kortrijk maar had toen, in de tjokvolle aula, niet de gelegenheid om met hem te spreken. Geert Vervaecke, toenmalig directeur van het Postuniversitair Centrum van de KULAK en niet onbekend met Oosterhuis' teksten, leidde hem in en sprak over het belang ervan voor mensen die hun kinderen lieten dopen, trouwden, werden begraven; op alle ijkpunten van het leven dus.

Toen we in 2002 in de Kortrijkse Sint-Maartenskerk, mijn toenmalige parochie, een Bijbelse liedavond wilden organiseren, daarin gesteund door de toenmalige pastoor en het team, trok ik mijn stoute schoenen aan en schreef Huub Oosterhuis een brief. Het antwoord was een kort bericht op het antwoordapparaat enkele dagen later: "Bart, met Huub, ik wil graag op jouw uitnodiging ingaan en naar Kortrijk komen. Bel mij." Zo gezegd zo gedaan, zij het met knikkende knieën want 'men' had mij verwittigd dat de oud-jezuïet niet de gemakkelijkste was, maar het viel hartstikke mee: Huub bleek heel benaderbaar.

Ronde van Vlaanderen

Het werd een groot succes: een tot de nok gevulde kerk luisterde die zaterdagavond naar de man en zong mee met "Licht dat ons aanstoot", "Om liefde gaan wij een leven", "De steppe zal bloeien" en al die andere liederen. We kregen de smaak te pakken. Het was het begin van een 20-jarige intense samenwerking waarbij we in alle hoeken van Vlaanderen (tweemaal Antwerpen, vijfmaal Brugge, Bornem, Ename, tweemaal Gent, Genk, Heuvelland, tweemaal Kortrijk, tweemaal Leuven, Torhout,...) liedprogramma's-met-toespraak organiseerden, telkens ondersteund door een koor.



Dat kon de Cantorij van De Brug uit Lier zijn maar evengoed De Colores, Het Oosterhuiskoor of samenzang onder leiding van Bernard de Cock, o.p.

Huub kwam heel graag naar Vlaanderen en zat nooit om een idee verlegen: er kwam met 'Vriend voor het leven' zelfs een boek speciaal voor de Vlaamse markt (uitgeverij Lannoo) en tot op hoge leeftijd bleef hij plannen maken én hard werken.

De '150 psalmen' werden door Antoine Oomen inmiddels op muziek gezet en worden rond Huubs 90-ste verjaardag, op 1 november (Allerheiligen) 2023, postuum uitgebracht. Het was het laatste project waar hij actief toe had bijgedragen.

Vriend voor het leven

Huub sprak mij op den duur aan met "jongen" en "vriend". Toen hij op Eerste Paasdag, na het concert van zijn dochter Trijntje in de Amsterdamse Dominicus en waarbij een streamverbinding was met zijn ziekenkamer, in het hospice waar hij sedert februari verbleef, overleed, voelde het alsof ik mijn geestelijke vader kwijt was. Als ik altijd gelovig ben gebleven en mij zélf nog in de katholieke kerk situeer heeft dat veel, zo niet alles te maken met de teksten en visies van Huub Oosterhuis.

Ik ben hem daar enorm dankbaar voor.

(Bart)

Dan zal ik leven

Met Pasen werden in veel kerken in Nederland, Vlaanderen en Duitsland zoals elke week teksten gebruikt van theoloog, pastor en dichter Huub Oosterhuis. Hij is van onschatbare waarde voor het kerkelijk leven in ons taalgebied.

Die Eerste Paasdag dag is hij, hoe symbolisch kan het zijn, overleden.

Ontelbaar zijn de kinderen die gedoopt werden met zijn teksten, communie deden, koppels die mekaar met zijn woorden trouwden en mensenkinderen die werden begraven met zijn formulering van de absoute, om van de "gewone" mis- en andere vieringen nog maar te zwijgen. Gemeenschappen als De Lier (Brugge), De Brug (Lier), De Vleugel (Antwerpen), Dominicus (Gent), Het Veer (Genk)... "drijven" op zijn teksten.

Oosterhuis weet als geen ander de harten te raken en het geloofsgevoel onder woorden te brengen dat aansluit bij de tijdsgeest maar tegelijkertijd nooit banaal is, voor mensen die in een tijd van secularisering (opnieuw) op zoek gaan naar de Eeuwige, Adonai, God...

Oosterhuis zag het levenslicht op 1 november 1933 (Allerheiligen) in een katholiek gezin uit de Amsterdamse Rivierenbuurt dat 4 kinderen telde. Twee broers waren eerder overleden, een 5 jaar jongere zus, Eugenie, blijft nu als laatste over.

Rivierenbuurt

***Oorlog, vroeg in de morgen
langs nog verduisterde ramen
mijn hand in zijn hand
In zijn jaszak
de synagoge voorbij***

***kwamen wij in de Thomaskerk
daar brandden twee kaarsen***

***Vlak boven het altaar
een glas-in-lood-raam –
Daarboven – wist ik,
begon de hemel –
zal ik er door klimmen?***

***Moet je nog veertig jaar
zei mijn vader,
lopen voor je bij God bent***

blijf toch bij ons.

Pater van Kilsdonk, s.j.

Het geloof speelde een grote rol in het dagelijkse leven van het gezin. Het was de tijd van het Rijke Roomse Leven. Hij ging naar het Ignatiuscollege dat door jezuïeten werd geleid en kreeg er godsdienst van de bekende jezuïetenpater Jan van Kilsdonk (1917-2008). Die maakte indruk op nogal wat jonge mannen die na de humaniora naar het noviciaat trokken en de jezuïetenorde wilden vervoegen. Huub trad in 1952 in. Twaalf jaar later volgde zijn priesterwijding. Hij had inmiddels zijn eerste liederen geschreven waaronder “Zolang er mensen zijn”, onderweg met de fiets, zoals hij zelf later vaak vertelde. Pater van Kilsdonk – hij wéér – haalde Oosterhuis naar de in 1960 door hem opgerichte Studentenekklesia. Het was een tijd van kerkvernieuwing en hoge verwachtingen, ingegeven door het Tweede Vaticaans Concilie maar natuurlijk ook door het algemene kader van de maatschappelijke evoluties in de revolutionaire sixties.

Bernard Huijbers

Componist Bernard Huijbers (1922-Palmzondag 2003), jezuïet tot in 1973, werd Oosterhuis' eerste vaste huiscomponist. In een tijd van leegloop van kerken wisten ze mensen aan te trekken met verstaanbare woorden op klassieke gregoriaanse melodieën met modernere invloeden, wat veel jonge Amsterdammers aansprak maar waarvoor men ook uit Vlaanderen regelmatig naar A'dam overstak om er een viering in de Ekklesia mee te pikken of in de Dominicus. Later waren Oosterhuis' componisten Antoine Oomen, Tom Löwenthal en zijn zoon, Tjeerd Oosterhuis. Huijbers nam uitdrukkelijk afstand van de Kerk maar ook van een persoonlijke God. In Frankrijk, waar hij en zijn vrouw gingen wonen, schreven ze over het Al en het Geheel. Kort vóór hij in 2003 aan kanker overleed belde Oosterhuis nog met Huijbers en namen ze hartelijk afscheid.

Al snel ontstond in Nederland een hoogoplopend celibaatsconflict. Oosterhuis werd de spreekbuis van een groep priesters die wilde (kunnen) trouwen zonder daarvoor evenwel te hoeven uittreden.

Dat conflict polariseerde. In 1969 hield Oosterhuis zelfs een openbaar pleidooi voor afschaffing van het celibaat. Daarbij nam hij de bisschoppen op de schop.

De kerk reageerde en het bisdom Haarlem-Amsterdam schorste Oosterhuis in 1969 als priester en ook de orde zegde hem de wacht aan. Hij is evenwel altijd priester gebleven, ook al mocht hij het ambt binnen de Rooms-Katholieke-Kerk niet meer uitoefenen.

Familyman

Een jaar later trouwde hij met de violiste Josefien Melief met wie hij 2 kinderen kreeg: Tjeerd in 1971 en Trijntje 2 jaar later. Beiden bouwden in Nederland indrukwekkende muzikale carrières uit: samen in de popgroep Total Touch maar Tjeerd apart met zijn gerenommeerde opnamestudio en als jarenlange bezieler van het langlopende VARA-project 'Kinderen Voor Kinderen' en Trijntje als succesvolle zangeres van eigen liederen, composities van de Amerikaan Burt Bacharach én haar vader. Zij zingt zijn liederen tegenwoordig méér dan vroeger en haar broer schrijft er af en toe ook melodielijnen op. Huub en Josefien zouden scheiden, waarna hij trouwde met de journaliste Colet van der Ven. Het contact met de moeder van zijn kinderen zou altijd goed blijven. Zijn kleinkinderen droegen opa op handen zoals duidelijk werd tijdens de afscheidsplechtigheid.

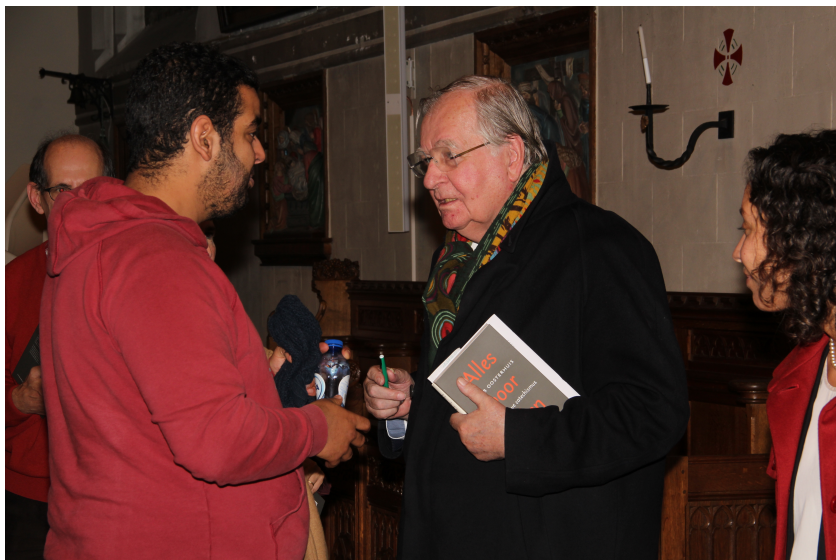
Werk aan de liturgiewinkel

Aanvankelijk waren de reacties op Oosterhuis' uittreden kritisch maar alras bleek dat hij bij een ruime groep mensen onverminderd populair was.

Onder zijn bezielende leiding kwam de Amsterdamse Studentenekklesia, tegenwoordig Ekklesia Amsterdam, tot bloei. De vieringen vonden én vinden plaats in de 'Oosterhuiszaal' van het cultureel centrum De Rode Hoed aan de Keizersgracht maar ook in de bevriende Dominicuskerk in dezelfde stad worden tot op vandaag vooral zijn liederen gezongen. Zonder zijn teksten zou de Dominicus niet bestaan, zei de verantwoordelijk pastor onlangs in een interview.

De in België residerende Nederlandse ondernemer en multimiljonair Alex Mulder werd de mecenas van een aantal initiatieven van Huub Oosterhuis zoals het centrum De Nieuwe Liefde.

Als exegeet ging Oosterhuis altijd op zoek naar de Joodse identiteit van Jezus en ging hij meer weg van het kerkelijke beeld van Jezus als God. In het christelijk geloof geldt Jezus als mens en God, als Joodse timmerman en Christus. Oosterhuis verkende de boodschap van Jezus als Joodse profeet. Ook stelde hij de goddelijkheid van Jezus, de erfzonde en de christelijke verzoeningsleer ter discussie.



Daarnaast bleef hij onverminderd streven naar vernieuwing van de (katholieke) kerk. Zo keerde hij zich tegen de transsubstantiatieleer – het katholieke dogma dat brood en wijn tijdens de consecratie in de eucharistieviering werkelijk lichaam en bloed van Christus worden. Hij wilde die werkelijke aanwezigheid van Christus “ontmaskeren”. In 2014 zou hij, milder geworden, hierover zeggen dat zijn uitlatingen daarover achteraf bekeken “kwetsend” waren maar van de grond van de zaak deed hij niets af.

Dicht bij het leven en het lijden

Oosterhuis was een criticus van het kapitalisme in de geest van de bevrijdingstheologie. Hij vergeleek het Nederlandse uitzettingsbeleid van asielzoekers met de deportatie van Joden tijdens de tweede wereldbrand en was een fervent voorvechter van het “kinderpardon” (Regeling uit 2013 waarbij kinderen van asielzoekers die langer dan 5 jaar in Nederland verblijven en eigen het land uit moeten, toch kunnen blijven. Dat werd in 2019 herhaald, nvdr.)

Dicht bij het koningshuis

Tegelijk verkeerde hij in de hoogste adellijke kringen dankzij zijn vriendschap met de koninklijke familie. In 2002 verzorgde hij zo de preek bij de uitvaart van prins Claus. Wijlen Prins Frido en diens vrouw Mabel hadden evenzeer een goed contact met de dichter. De prins was samen met zijn moeder aanwezig bij de opening van het door Oosterhuis bezielde centrum De Nieuwe Liefde in Amsterdam. Prins Constantijn, Prinses Leontien en Prinses Leontien waren aanwezig bij de uitvaart van Oosterhuis.

Enorme productie

De dichter hield er een enorme productie op na en schreef tientallen bundels en boeken waarvan zijn psalmhertaling bekend is en een bestseller was. Veel van zijn liederen zijn opgenomen in liedboeken van Nederlandse kerkgemeenschappen, zowel protestants als katholiek. In de Vlaamse ‘Zingt Jubilate’ is hij ruim vertegenwoordigd, al betreft het dan het oudere repertoire terwijl de niet-parochie-gebonden gemeenschappen ook en vooral kiezen voor recenter materiaal.

Er was niet enkel waardering voor zijn werk maar ook forse kritiek. Bisschop Frans Wiertz noemde Oosterhuis’ opmerkingen over belangrijke katholieke dogma’s “volledig in strijd met de rooms-katholieke leer”.

Voor de katholieke kerk bleef scherp verdeeld in kampen. De censor van het bisdom Den Bosch, verantwoordelijk voor de selectie van liederen die in de kerken van het bisdom gezongen mochten worden, deed Oosterhuis 10 jaar geleden volledig in de ban maar veel parochies en geloofsgemeenschappen lieten zich daar weinig aan gelegen en kwamen met eigen uitgaven op de proppen.

Ook in Vlaamse parochies kon het er tijdens bijeenkomsten van liturgische werkgroepen stevig aan toe gaan met betrekking tot het gebruik van zijn teksten maar hier was de sfeer toch minder gepolariseerd, al viel de gemakkelijke boutade Maak van mijn huis geen Oosterhuis, hier ook wel ‘ns te horen.

Huub en de mijters

Er heerste een warme en respectvolle band tussen de jaargenoten Godfried Kardinaal Danneels, erg geliefd in Nederland en Oosterhuis die mekaar in Mechelen wel ‘ns ontmoetten, ver van de camera’s en microfoons en vóór het Vangheluwe-debacle.

De dichter sprak hulpbisschop Mutsaerts, overigens ook geen liefhebber van zijn oeuvre, in 2014 publiekelijk aan op het weren van zijn teksten en vroeg hem om zijn “invloed aan te wenden om het verbond op deze liederen ongedaan te maken en bij te dragen aan een nieuw kerkelijk klimaat in Nederland in de geest van paus Franciscus”.

De afkeer van Oosterhuis kon zo ver gaan en zo irrationeel zijn, dat zijn tegenstanders zijn liederen zelfs nog als “kettters” bestempelden als hij rechtstreeks uit de Psalmen of het Evangelie citeerde. Aan de andere kant waren sommige van zijn liederen zo poëtisch geformuleerd, dat ze voor de gewone kerkganger lastig te doorgronden waren. En andere liederen ademden zo sterk de tijdgeest van de jaren zestig en zeventig, dat ze minder goed aansloten bij de gevoelens van latere generaties.

Bij het nieuws van zijn overlijden bleek echter al snel hoe groot de invloed en waarde van Oosterhuis is. Talloze christenen citeerden online zijn teksten. Bij zijn uitvaart de zaterdag van Beloken Pasen wilden 1200 unieke internetgebruikers de plechtigheid volgen waarna het daardoor niet lukte om te streamen. Op veel plaatsen was men samengekomen om in groep naar de dienst vanuit de Amsterdamse Westerkerk te kijken. Bekende aanwezigen waren behalve de bovengenoemde leden van de koninklijke familie nog o.a. zanger Frank Boeijen en presentatoren Jörgen Raymann en Robert ten Brink.

“Waar Wim de Bie een taalvernieuwer was, was Huub Oosterhuis zonder twijfel een geloofstaalvernieuwer”, vindt theoloog en televisiepresentatrice Jacobine Geel. “Wat hij bijdroeg blijft, maar het verlies is groot.”

Jan Hendriks, bisschop van Haarlem-Amsterdam, bracht het nieuws van Oosterhuis’ overlijden naar buiten. Hij bracht op zijn blog in herinnering dat hij de dichter in 2021 een brief overhandigde van niemand minder dan paus Franciscus.

“Natuurlijk was het talent van Huub Oosterhuis veel breder dan de kerkelijke en Bijbelse liederen”, schrijft Hendriks. “Evenzeer natuurlijk betreur ik dat hij destijds wegens is gegaan die leidden tot vervreemding van de katholieke kerk en haar leiding, zonder dat hij overigens de katholieke kerk ooit heeft verlaten. Zonder de moeilijkheden te willen bagatelliseren die mijn voorgangers op de bisschopszetel van Haarlem met hem hebben gehad, wil ik graag erkennen dat een bijzonder en getalenteerd persoon met speciale verdiensten voor de liturgische en Bijbelse dichtkunst en muziek, met inzet voor sociale vraagstukken, voor wie de bijbel uitgangspunt was van denken en handelen, van ons is heengegaan. Moge hij rusten in vrede!”

Herdenkingsviering Huub Oosterhuis in Brugge

Op zondag 25 juni 2023 is er in de Brugse Minnewaterkapel een viering met als thema 'Een uur van dankbaar herdenken'.

Het is een viering met en door de Lier maar we verwelkomen heel graag andere mensen die de figuur en het werk van deze grote poëet willen herdenken door hem te zingen, te beluisteren in audiofragmenten...

Praktisch:

- Zondag 25 juni om 10u30
- Minnewaterkapel
Adres: Prof Dr. Sebrechtsstraat 8000 Brugge
op wandelafstand van het station
ingang kapel via de trappen aan het hoofdgebouw

- Parking mogelijk op het domein, binnenrijden langs de slagbomen op het eind van de straat
- Meer info op www.delier.be



VEEL TE LAAT HEB IK JOU LIEFGEKREGEN

Veel te laat heb ik jou liefgekregen
schoonheid wat ben je oud wat ben je nieuw
veel te laat heb ik jou liefgekregen.

Binnen in mij was je, ik was buiten
en ik zocht jou als een ziende blinde
buiten mij, en uitgestort als water
liep ik van jou weg en liep verloren
tussen zoveel schoonheid die niet jij is.

Toen heb ik geroepen en geschreeuwd,
door mijn doofheid ben jij heengebroken.
Oogverblindend ben jij opgedaagd
om mijn blindheid op de vlucht te jagen.
Geuren deed jij en ik haalde adem,
nog snak ik naar adem en naar jou.

Proeven deed ik jou en sindsdien dorst ik,
honger ik naar jou. Mij, lichtgeraakte,
heb jij doen ontbranden. En nu brand ik
lichterlaaie naar jou toe, om vrede.

Huub Oosterhuis, een vertaling van een gebed van Augustinus.
Uit: Aandachtig Liedboek, Ambo, Baarn, 1983



Requiem voor Oosterhuis

“Is this the queue for the Anne Frank House?”, vroegen buitenlandse toeristen de wachtenden vóór de inkom van de Amsterdamse Westerkerk waar om 15 uur de uitvaart van Huub Oosterhuis zou plaatsvinden. Waar men in A'dam een rij wachtenden ziet, moet het wel met het populaire museum te maken hebben.

De kist van Huub met kleurrijk bloemstuk bovenop, want daar hield hij van, werd geschouderd binnengedragen. Het koor bestaande uit zangers van de Ekklesia Amsterdam, het Koor van nieuwe Nederlandse religieuze muziek, het Dominicuskoor en nog andere koren uit Nederland en België, zong het Gregoriaanse ‘Requiem’ ter opening. Het was zijn uitdrukkelijke wens. Dát en ‘In Paradisum’ bij wijze van uitgeleide en dat de kist besprenkeld en bewierookt (absoute) zou worden.

De kaarsen rond de kist werden na het lied "Wees hier aanwezig" en welkom door Kees Kok en met licht genomen aan de Paaskaars (voortaan óók 'opakaars') door de kleinkinderen aangestoken.

Twee Bijbelse lezingen: En ik zag een nieuwe hemel en een nieuwe aarde (Openbaring 21:1-5) en Deut. 34: 1-9 – Ik heb het jou laten zien met eigen ogen maar jij (Mozes) zult daarheen niet oversteken.

Zus Eugenie haalde herinneringen op aan haar broer en schuwde daarbij een schalkse steek niet.

Kees Kok (1948) was 15 jaar toen hij voor eerst een tekst van Oosterhuis zong. Hij werkte decennialang in verschillende functies met Oosterhuis samen, en mag, samen met Alex van Heusden die veel van de Bijbel samen met Huub hertaalde, beschouwd worden als zijn meest naaste medewerker en was met name erg belangrijk voor de vertaling en verspreiding van de teksten van de dichter in Duitsland. Hij hield een toespraak waarin hij de link legde met de lezing uit het boek Deuteronomium: “Dan pas kunnen we echt beginnen.”

Iedereen herkende de woorden: "*Hier begint de dienst van de tafel, viering van de eucharistie, ritueel van solidariteit*". Werden gezongen: "Gezegend de onzienlijke" en "Groter dan ons hart".

Trijntje en Tjeerd haalden herinneringen op aan hun vader en echtgenote Colet las een eigen gedicht.

Tijdens het uitdragen van de kist klonk het ‘In Paradisum’ door de koren in loop en daarvóór had Kees Kok de absoute uitgesproken met deze tekst:

We nemen nu afscheid van Huub en brengen de laatste eer aan zijn lichaam waarin hij mens geweest is, waarin hij heeft liefgehad en geleden; waarin hij ons dierbaar was.

Waarin hij kind was en oud werd, dat met hem door de tijd is gegaan, dat hem gedragen heeft van Allerheiligen 1933 tot Eerste Paasdag 2023 en zoals hij graag wilde, zegenen wij zijn lichaam nu met water: geboortewater, levenswater en zegenen we hem met wierook uit dankbaarheid voor wat hij heeft bijgedragen aan het leven van ieder van ons.

Maar meer dan zijn lichaam blijft ons zijn naam, zijn stem, zijn gezicht. Moge jou vergezellen al het goede dat je hebt gedaan, moge het met je meegaan in het onbekende.

Moge jij in lichtblauw grijze verte zijn of stralend gouden stilte van aanschouwen; moge jij zo licht als een blaadje op het water zijn; moge jij licht doorschenen zijn.

Gastheer voor Oosterhuis. Afscheid in zes akkoorden.

Michel Vermeersch was meestal gastheer tijdens de doortochten van Huub Oosterhuis in Vlaanderen en interviewde hem een aantal keer. Hij klom opnieuw in de pen:

I Laat mij maar zingen

In een behoorlijk ver verleden was ik twintig maanden lang journalist op de nationale redactie van Kerk en Leven. Het blad had in die tijd nog de hoogste oplage van alle Vlaamse tijdschriften, en dat vertaalde zich week na week in hopen lezersbrieven. Toch kwamen er zelden zo veel als na die keer dat er weinig flatterende woorden over het werk van Huub Oosterhuis waren verschenen. Ongezien snel trok de redactie de zaak recht met een goedmaakstuk zoals alleen redacteur Erik De Smet het kon schrijven:



kool en geit sparend, kundig en met dubbele bodem, archaïsch en virtuoos tegelijk. Niet veel later kreeg Oosterhuis ook een interview, dat ik samen met Bart Pieters mocht gaan optekenen in Amsterdam. Operatie schadebeperking was volbracht.

Het voorval zegt veel over de polarisering – bestond dat woord toen al? – die Oosterhuis zijn leven lang heeft opgeroepen, niet zelden in weerwil van zichzelf. Een harde kern voor, een harde kern tegen. Maar vooral een grote groep in het midden, die het hare dacht van kampgevechten en zich laafde aan lied en liturgie, zonder meer. Gezongen zou er.

II Kome wat komt

Het bleef niet bij interviewen. Gaandeweg mocht ik de Vlaamse tournees van Oosterhuis aan elkaar praten, en bij elke ontmoeting voelde je dat hij net iets meer van zichzelf blootgaf. Oosterhuis had de laatste resten religiositeit in mij levend weten te houden, hij had tranen bij me opgewekt tijdens doopvieringen in de Rode Hoed, me aartsvaderlijke taal aangereikt tijdens boekvoorstellingen en me zijn lobbyinstinct geëtaleerd in De Nieuwe Liefde. Maar zichzelf tonen, gestript van verwezenlijkingen en natuurlijk leiderschap, dat deed hij mondjesmaat. Deels lag dat aan hemzelf: biograaf Marc Van Dijk vond dat zelfs als Oosterhuis boodschappenlijstjes zou hebben voorgelezen, die als een gedicht zouden hebben geklonken. Oosterhuis wist dat hij imponeerde en maakte daar gebruik van. Zoals pastor Arjan Broers van de Amsterdamse Dominicus het zei: Oosterhuis was niet iemand met wie je zomaar even een praatje maakte.

Enigma of niet, groepen mensen verzamelen wist Oosterhuis als geen ander. Hij had overtuigingskracht en panache. Toen zijn Rode Hoed om twee ton verleggen zat, vond hij kloosterordes in een mum van tijd bereid het zaakje bij te passen. Toen hij op de SP-lijst wou gaan staan maar het republikeinse standpunt van die partij moeilijk verzoenbaar achtte met zijn loyaliteit aan de koninklijke familie, maakte hij daar een punt van bij partijleider Jan Marijnissen. En toen Willeke Alberti Marijnissen kort daarna in een talkshow toewierp dat ze wel voor hem wou stemmen, als hij maar niet zo tegen het koningshuis was, antwoordde de partijleider: "Mevrouw, ik zal u eens wat vertellen: de SP heeft net besloten om daar geen enkel punt van te maken. Wij denken republikeins, maar we hebben geen acute bezwaren tegen het functioneren van de monarchie op dit moment." Een listige repliek, maar Alberti was aan boord en Oosterhuis duwde de lijst.

Of neem de ontstaansgeschiedenis van De Nieuwe Liefde. Oosterhuis had er geen bezwaar tegen daarvoor samen te werken met één van de rijkste Nederlanders. Hij had nu eenmaal een mecenas nodig om het niet zeer bescheiden project van de grond te krijgen. Het heeft iets ironisch: de man die dichtte tegen kapitaal en macht op moment één, flirtte met datzelfde kapitaal en diezelfde macht op moment twee. Als het De Zaak Die Hij Goed Achtte maar dichterbij bracht. Het was Oosterhuis ten voeten uit. Komen zou wat hij wou dat kwam.

III Zomaar een dak



Op het internet circuleert een filmpje waarin twee agenten Oosterhuis aanspreken omdat hij zijn auto heeft foutgeparkeerd in de Amsterdamse Van Breestraat. Oosterhuis gaat in discussie met de arm der wet en houdt vast. Het reilen en zeilen in zijn stad zag er het liefst uit zoals hij zich dat voorstelde en gezanik over een slordig achtergelaten wagen hoorde daar niet bij. Op de begrafenis van haar vader noemde Trijntje Oosterhuis dat lak hebben aan regels een uiting van rebellie.

Rebelsheid, zou dat het zijn? Een afkeer van machthebbers – wat is politie anders dan dat? Koppigheid, ook? Het grote gelijk? Niet willen wijken, tot bewijs van overvloedig tegendeel? Feit is dat zo veel vasthoudendheid leidde tot een oeuvre van meer dan 700 liederen, tot centra die het culturele leven van Amsterdam tot vandaag kleuren, tot voetafdrukken ver binnen en ver buiten de christelijke kerken, tot plekken van zomaar wat daken boven wat hoofden. En wat een bezieling sprak eruit.

IV Geef de moed niet op

Zo vurig Oosterhuis op handen werd gedragen in progressief-religieuze middens, zo meewarig deed een deel van de progressief-seculiere mainstream over hem. Het schotschrift waarin Gerrit Komrij hem “de copywriter van de Firma Christus & Co.” noemde, was heerlijk om lezen, maar inhoudelijk schoot het er zelfs in 1980 al flink naast. Het ging Oosterhuis niet om de machtsstrijd over een geestelijk domein, corrigeerde Bert Keizer meer dan veertig jaar later terecht in Trouw. En het mag een zoete revanche heten dat het NOS Journaal op paasmaandag opende met bijna zes minuten in memoriam.

Onze openbare omroep daarentegen, achtte het overlijden zelfs geen doorlezerdje waard, en had nog een extra dag én de aanwezigheid van oudgediende Kristien Bonneure nodig voor een post op vrtnws online. De Vlaamse media-elite houdt de vinger aan de pols, zeker, maar is wel vaker selectief in de polsen wie ze die vinger gunt. Toch valt de houding van de VRT in weinig te vergelijken met die van Komrij en zijn schotschrift. In 1980 was meewarigheid de motor, in 2023 onwetendheid of onverschilligheid. Ik vraag me af wat Oosterhuis het vervelendst had gevonden.

Wat ik wel weet: dat geen van beide situaties hem moedeloos zal hebben gemaakt. Eigenlijk is hij in zijn hele leven maar één keer zonder moed geweest. Het was halverwege de jaren 1970, in de auto op weg naar Amsterdam. Op de radio gaf een priester een lijdensmeditatie. ‘Ben ik vijftien jaar in de weer geweest om uiteindelijk dit te moeten aanhoren?’, dacht Oosterhuis. Op dat moment slipte zijn auto tegen een andere wagen aan. Even dacht hij dat hij er geweest was. Nooit meer zou hij moedeloosheid zijn hart laten bevangen.

V Sterven zal je ooit

Tempus fugit. De laatste keer dat ik Oosterhuis in levende lijve zag, was net voor covid de wereld lamlegde. Als hors-d'oeuvre van een lezing in de Gentse Blaisantkerk, nuttigde hij het middagmaal bij me thuis. Toen een motorische onvastheid hem daarbij parten speelde, frustreerde hem dat danig. Het was de eerste keer dat ik dacht: "ook jij, Nederlandse reus, blijft niet jong". De scène wierp me terug naar de laatste levensjaren van mijn vader. Ook hij was een karakterkop. Ook hij schikte zich niet makkelijk naar de bedding die de rivier had voorbestemd. Ook hij was jong gebleven tot hij het opgaf dat te zijn.

Toen Libelle Oosterhuis vorige zomer vroeg welke belangrijke keuze hij recent had gemaakt, klonk het: "Een beetje bewuster berusten in mijn ouderdom. Ik word dit jaar negenentachtig." Misschien lag in dat antwoord al het einde besloten. Oosterhuis die berust? Dat kon niet anders dan een voorteken zijn.

VI Dat een nieuwe wereld komen zal

"Mensen zijn cynisch. Misschien is dat onze aard, maar evengoed zijn we zo geworden door de wereld om ons heen. Wie, zoals ik, als kind de Tweede Wereldoorlog heeft meegemaakt en sindsdien eigenlijk niets anders meer heeft gezien, wordt cynisch. Je laat je niet meer bedonderen door hoopvolle praatjes. En je dreigt te vervallen in een schampere levenswijze. Zo van: 'Als wij het maar goed hebben'. De eucharistie, maar een lied evengoed, is een kortgeding tegen het cynisme. Het is zeggen: 'Wat er ook gebeurt, dat verlangen naar een nieuwe wereld geven wij niet op. Dat hebben we afgesproken. Daar zijn wij van.'"

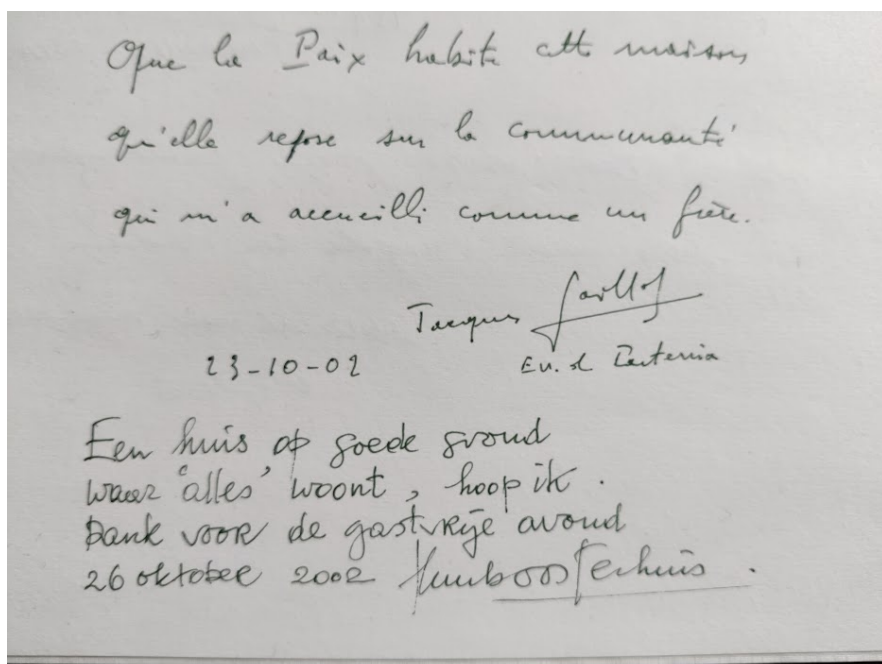
Woorden van Oosterhuis in één van mijn interviews met hem. Ik las en herlas ze toen ik op de dag van zijn uitvaart thuis ziek lag te wezen terwijl ik in Amsterdam had moeten zijn. Zou dat de nalatenschap zijn van de jongen "die op een dag zag dat zijn burens gele sterren droegen en niet meer op openbare banken met uitzicht op bloemperken mochten"? Een kortgeding tegen het cynisme, is dat waar wij van zijn? Dat we blijven verlangen, is dat wat we met elkaar afspreken, ook nu de meester zelf is gegaan? Zei die meester niet: "er komt een nieuwe tijd, en dan zullen we nog eens wat zien"?

Vaar wel, Huub. En dank.

Michel Vermeersch

Gastenboek

Jacques Gaillot is 3 dagen na Huub Oosterhuis overleden. In 2002 waren ze ook met 3 dagen verschil te gast in 'Huis van Vrede' te Kortrijk: Huub Oosterhuis zou de zaterdagavond een toespraak houden tijdens een liedavond in de Sint-Maartenskerk en Gaillot was enkele dagen eerder in Kortrijk voor een lezing. Beiden schreven toen iets in het gastenboek.



De Dichter

Oosterhuis was in kerkelijk Nederland en Vlaanderen een begrip: een icoon van de vernieuwing van kerk en geloof, te danken aan zijn ruime liedoeuvre dat in katholieke én protestantse kringen “dienst doet”. Zijn debuutbundel als dichter verscheen in 1961, ook de tijd van zijn eerste liederen. Hij studeerde toen Nederlands in Groningen en was surveillant in het door jezuïeten geleide Sint-Maartenscollege. De bundel kreeg als titel ‘Uittocht’, een Bijbels (Exodus) beeld dat een constante zou worden in al zijn teksten: ze zijn door en door geworteld in Bijbelse taal en beelden. De bundel verscheen in een reeks, ‘De Windroos’, onder redactie van Ad den Besten (1923-2015), collega-dichter en liedschrijver. Ook Hans Andreus, Remco Campert, Gerrit Kouwenaar en Simon Vinkenoog maakten in dezelfde reeks hun debuut. En dus ook Huub Oosterhuis. Ook zijn tweede bundel ‘Groningen en andere gedichten’(1962) verscheen onder dezelfde vlag, vanaf ‘Hand op mijn hoofd’ (1965) werd Oosterhuis langdurig uitgegeven door Ambo. Die vroege publicaties kregen waardering maar in 1974 besprak Gerrit Komrij in Vrij Nederland de bundel ‘Hoe ver is de nacht’ en noemde Oosterhuis in zijn artikel “de copywriter van de firma Christus & Co.”. Komrij nam geen één van ‘s mans gedichten op in zijn bloemlezingen. Allicht wilde Komrij vooral uiting geven aan zijn afkeer van het christendom en de visie die door nogal wat letterkundigen werd gedeeld dat religieuze poëzie geen echte poëzie kon zijn.

Oosterhuis was zeker niet doof voor de kwetsende kritiek vanuit literaire hoek maar het weerhield er hem niet van om poëzie te blijven schrijven. Om de paar jaar verscheen een bundel met nieuwe gedichten. In 2020 verscheen met ‘Handgeschreven’ een biografisch geordende omvangrijke bloemlezing. Hij tikte zelf geen letter op een machine; al zijn teksten ontstonden handgeschreven en daarna was er altijd wel iemand die ze uittikte.

Natuurlijk was er evenzeer het pastorale en liturgische talent van Oosterhuis’ schrijverschap. Daarin ligt volgens mij meteen ook de grootste kracht van zijn teksten die mij ook het meest dierbaar zijn.

Huub Oosterhuis was zich zeer bewust van de kracht van het gezongen woord. Een lied is altijd “meer” dan een gesproken tekst: “Het gezongen woord is het hart van de liturgie”, wist hij al in 1968 en nog: “Eigenlijk moet in de liturgie alles gezongen worden.” In ‘De tent van de samenkomst’ beschreef hij wat hij zich daarbij voorstelde: “Huizen om de Bijbel heen, waar het boek gespeeld en gezongen wordt, verkondigd in taal en teken, met een ‘stem van liederen’ (Jesaja) verstaanbaar en beleefbaar gemaakt.”

In de vele decennia schreef hij honderden liturgische teksten: strofische en niet-strofische liederen, beurtzangen, psalmen, gezongen tafelgebeden, voorbeden en acclamaties en zelfs volledig gezongen liturgieën.

Het begon allemaal in 1959 met liederen voor de avondviering in het internaat in Groningen. De prefect vroeg Oosterhuis of hij niet “iets in het Nederlands” kon schrijven voor de vieringen. “Jij bent toch dichter?” En zo zag de eerste tekst op een bestaande melodie het levenslicht: “Zolang er mensen zijn op aarde”. Het werd dezelfde avond al gezongen en het is nog altijd een klassieker.

Tijdens het Tweede Vaticaans Concilie zou de vernieuwing van de liturgie een belangrijk thema zijn én er zou ruimte komen voor de liturgie in de volkstaal. Daar bestond dus nog nauwelijks liedmateriaal voor. Oosterhuis deed kandidaatsexamen Nederlands en bekwaamde zich verder in de theologie aan de eigen opleiding van de jezuïeten in Maastricht. Met zijn ontwerp van een nieuw liturgisch liedboek trok hij naar bisschop Bekkers in ‘s-Hertogenbosch en die reageerde enthousiast. In 1964 kreeg ‘30 liederen voor een

Nederlandse liturgie' het kerkelijke imprimatur 'nihil obstat'. Oosterhuis zou de naam van Bekkers altijd met veel respect uitspreken.

De Studentennekklesia waar van Kilsdonk, Oosterhuis en Huijbers bij betrokken waren was aanvankelijk nog gevestigd in de Ignatiuskapel van de jezuïeten. Toen die na een herinrichting in 1967 opnieuw in gebruik werd genomen, ontstond het lied "Zo maar een dak boven wat hoofden", ook weer een classic. De bundels met teksten en liederen dragen ronkende namen als "Bid om vrede" (1966), "In het voorbijgaan" (1968) en "Zien - soms even" (1972). Het werden allemaal klassiekers die vele malen werden herdrukt en naar andere talen vertaald. In 2004 verscheen de 'paarse bijbel' "Verzameld liedboek": een omvangrijke verzameling mét melodieën en in 2018 "Stilte zingen" (alleen teksten).



In latere liederen zou Oosterhuis vermijden om de godsnaam te gebruiken. God is in de liederen aanwezig als onnoembare. Hij werd daarbij beïnvloed door de studie van de joodse traditie. Een tweede verandering is dat de maatschappelijke en politieke inslag vanaf de seventies duidelijker werd. Hij engageerde zich voor de Latijns-Amerikaanse bevrijdingstheologie, de strijd tegen generaalsregimes in Chili en Griekenland, later zeker ook de humane opvang van vluchtelingen in eigen land. De band tussen liefde en gerechtigheid werd in de teksten nóg duidelijker. Zingen in de liturgie wordt zo meer en meer "een oefening in solidariteit" en het "bezingen van het visioen van een nieuwe wereld".

Oosterhuis leefde sterk betrokken op de psalmen. Dat begon al in 1967 samen met o.a. Michel van der Plas (1927-2013) met de vertaling van 'Vijftig psalmen'. Dat boekje werd langdurig verkocht én gebruikt. In 2011 verscheen '150 psalmen vrij' dat in Vlaanderen in 2011 werd uitgeroepen tot 'Beste religieuze boek van het jaar' en tijdens een 'uitreiking' door Mieke Van Hecke en Rik Torfs werd geprezen. Die 150 psalmen werden intussen op noten gezet en dat monnikenwerk wordt later dit jaar voorgesteld.

Huub Oosterhuis is er met zijn eerbiedige cirkelen rond het geheim van de Ene die ons draagt, in geslaagd om een geloofstaal te componeren wars van de statische zekerheden en gestolde dogma's en bestemd voor een generatie die de Eeuwige blijft zoeken.

Op veel plaatsen in Nederland, Vlaanderen, Duitsland en nog elders blijven mensen deze liederen zingen. Ze gaan nog wel een tijd mee.

II. BISSCHOP VAN PARTENIA JACQUES GAILLOT

(11 september 1935-12 april 1923)

In memoriam Jacques Gaillot

We hadden het deze maand (april) over het geweten in onze gesprekskring van Adem-Tocht. En plots kwam het naar boven: "Zijn geweten volgen, dat is wat bisschop Gaillot deed." De opperste vorm van gehoorzaamheid! Niet aan wat 'men' van je verwacht, maar – in religieuze, christelijke termen – wat 'God' van je verwacht. Zo heeft Jacques Gaillot zijn roeping beleefd toen hij als bisschop ontdekte dat hij misschien wel op de eerste plaats in de voetstappen van Jezus van Nazaret moest treden, en zijn medegelovigen daartoe moest oproepen...

Wat een gelukkige intuïtie om in de eucharistieviering bij zijn overlijden als evangelie het verhaal van de Barmhartige Samaritaan te laten weerklinken! Zo vertelde Jezus, zo deed Jezus, en zo deed bisschop Gaillot! Hij die van gestalte noch temperament een 'militant' was, maar (bijna) altijd zowel mede- als tegenstanders tegemoet trad..."Evangelie Levensnabij", dat was hij! Gelukkig heeft paus Franciscus dat nog herkend en erkend toen Gaillot 80 werd.

(Jan Vanden Berghe)

Als de kerk niet dient, dient ze tot niets

Frère Jacques Gaillot, présent!

We waren in de ban van de manier waarop Jacques Gaillot zijn bisschopsambt in Evreux (Frankrijk) uitoefende. Of beter gezegd: hoe hij ons het christen zijn voorleefde. We waren dan ook pijnlijk geschokt die 13de januari 1995. Onze eerste extra Nieuwsbrief (deze hier is de 2-de) begon zo:

Mgr. Gaillot is door de paus uit zijn bisschopsambt ontslagen. Het nieuws sloeg vrijdag laatst in als een bom. Diepe woede en verdriet bij iedereen, ook bij (toen nog) Evangelisatie Levensnabij. Waarom? Omdat Jacques Gaillot de verpersoonlijking geworden is van wat wij onder 'evangelisatie' verstaan. Beter dan om het even welke uitgebalanceerde tekst laat hij ons zien wat ook in onze ogen de Kerk vandaag te doen heeft.

En juist dié man wordt aan de kant gezet. Het is de veroordeling van een welbepaalde visie op 'pastoraal', die precies ook de onze is. Het kàn niet, dat er geen plaats meer is in de kerk voor 'evangelisatie' zoals Jezus die zelf beleefde. Of toch? In de komende dagen zullen beslissende dingen gebeuren. Komen bisschoppen in beweging? Enkele Franse bisschoppen betuigden reeds hun solidariteit met Gaillot. Zullen onze eigen bisschoppen zich uitspreken? Zal Rome op zijn stappen terugkeren? Het is belangrijk dat zoveel mogelijk mensen, op zoveel mogelijk plaatsen, nu duidelijk laten zien waar ze voor staan.

Wij roepen hierbij alle lezers van de Nieuwsbrief op om te mobiliseren voor:

* de gebedswake in de kathedraal te Brugge op zondag 22 januari a.s. om 15 uur. Zij wordt gevolgd door een stille protestoptocht naar het bisdom.

* de petitie die je vindt binnen in deze Nieuwsbrief.

Gebedswake en petitie kenden een overweldigende respons. Dat in de tijd van vóór de gsm.

11 september 1935 – 12 april 2023

Jacques Gaillot is geboren op 11 september 1935 in St.-Dizier (Champagne), in een familie van wijnhandelaars. Hij kende reeds op zeer jonge leeftijd het verlangen om priester te worden. Na zijn middelbare studies ging hij naar het seminarie van Langres.

Van 1957 tot 1959 vervult hij zijn militaire dienstplicht in Algerije. Hij wordt er geconfronteerd met het oorlogsgeweld. Vanuit die ervaring groeit zijn interesse voor geweldloosheid. Tijdens dit verblijf in Algerije leert hij ook de moslimwereld kennen en knoopt hij met een aantal Algerijnen stevige vriendschapsbanden aan.

Van 1960 tot 1962 wordt hij naar Rome gestuurd voor een licentie in de theologie. In maart 1961 wordt hij tot priester gewijd.

Van 1962 tot 1964 wordt hij naar het Hoger Instituut voor Liturgie gestuurd in Parijs. Ondertussen geeft hij ook les op het Grootseminarie te Chalons (Champagne).

Van 1965 tot 1972 is hij professor op het Regionaal Seminarie te Reims. Hij begeleidt vele sessies om de oriëntaties van het 2e Vaticaans Concilie in de praktijk te leren omzetten.

In 1973 wordt hij benoemd op een parochie in St.-Dizier, zijn geboortestad. Hij wordt tevens medeverantwoordelijke voor het Vormingsinstituut voor Vormingsverantwoordelijken bij de Priesters in Parijs (het IFEC).

In 1977 wordt hij benoemd tot algemeen vicaris in het bisdom Langres. In 1981 wordt hij gekozen tot vicaris van het kapittel.

In mei 1982 wordt hij benoemd tot bisschop van Evreux.

Jacques Gaillot, die dicht bij de mensen staat, komt vaak tussen in gebeurtenissen uit de actualiteit.

In 1983 betuigt hij publiek zijn steun aan een jonge gewetensbezwaarde die in Evreux voor de rechtbank moet verschijnen. In oktober 1983, op de jaarlijkse bisschoppenbijeenkomst, is hij een van de twee bisschoppen die stemmen tégen de tekst van het episcopaat over de nucleaire afschrikking. In 1985 komt hij op voor het teruggeven van de bezette gebieden aan de Palestijnen en ontmoet hij Yasser Arafat in Tunis. De Verenigde Naties nodigen hem uit op een buitengewone vergadering over ontwapening. In juni 1987 gaat hij naar Zuid-Afrika om een jonge anti-apartheidsmilitant uit Evreux te ontmoeten, die door het regime van Pretoria tot vier jaar cel was veroordeeld. Omwille van die reis moet hij verstek geven voor de diocesane bedevaart naar Lourdes. Wat kritiek uitlokt.

November 1988. Tijdens een gesloten zitting van de Algemene Bisschoppenconferentie in Lourdes neemt hij het woord om te pleiten voor de priesterwijding van gehuwde mannen.

Oktober 1989. Hij neemt deel aan een reis naar Frans Polynesië, georganiseerd door de Vredesbeweging, om de stopzetting te eisen van de Franse kernproeven.

In 1991 spreekt hij zich uit als tegenstander van de Golfoorlog. Er verschijnt een boek van hem met als titel: 'Open brief aan hen die de oorlog prediken en hem vervolgens door anderen laten voeren.' Hij veroordeelt het embargo tegen Irak.

Jacques Gaillot hield een synode die drie jaar duurde. Hij schreef een twaalfdelig boek, waaronder 'Coup de gueule contre l'exclusion', een publicatie die niet onopgemerkt voorbijging. Daarin bekritiseert hij heel scherp de immigratiewetgeving van het toenmalige ministerie van Binnenlandse Zaken. Dit boek zal het 'voorwendsel' zijn voor Rome om hem af te zetten.

Jacques Gaillot beschouwt alle media, zonder uitzondering, als een bevoorrechte plaats om met de moderne wereld in gesprek te treden. Hij spreekt vrijuit en is niet bang om dit te doen in de eerste persoon enkelvoud, helder en klaar.

Zijn trouw aan het evangelie blijkt uit enkele vaste kenmerken. Hij is bezorgd om arme en gemarginaliseerde mensen, weigert elk compromis en stelt recht, gerechtigheid en vrede centraal. Hij is ervan overtuigd dat Jezus aan de hele mensheid toebehoort, en niet alleen aan de christenen. En het spreekt voor hem vanzelf dat de schapen buiten de schaapskooi het waard zijn opgezocht te worden, ook als hij daarvoor de andere schapen alleen moet achterlaten in de schapestal.



In 1995 roept Rome Jacques Gaillot op het matje. Het verdict valt: "Vanaf morgen vrijdag 13 januari om 12 uur bent u niet langer bisschop van Evreux". Jacques Gaillot wordt bisschop van Partenia, een bisdom op de hoogvlakte van Setif (in Algerije), in de streek waar hij zijn militaire dienstplicht vervulde. Het bisdom verdween in de vijfde eeuw van de kaart, maar is nu tot een symbool geworden voor allen die het gevoel hebben dat ze niet bestaan en meetellen, zowel in de Kerk als in de samenleving.

De beslissing van Rome veroorzaakte zowel in als buiten Frankrijk een golf van onbegrip. Zowel christenen als niet-christenen ervaarden deze beslissing als een pijnlijke onrechtvaardigheid.

Als hij het bisschopshuis in Evreux verlaat gaat hij een jaar lang wonen in het beruchte kraakpand in de Rue du Dragon in Parijs, tussen de families zonder papieren. Hij maakt deel uit van verenigingen die de rechten verdedigen van mensen die geen papieren hebben of slecht gehuisvest zijn en wordt zo de bisschop van de armen. Dikwijls doet men een beroep op hem buiten Frankrijk

voor de verdediging van politieke gevangenen en van de mensenrechten.

In 1995 verschijnt 'Je prends la liberté' bij Flammarion - in het Nederlands in het zelfde jaar onder de titel 'Ik ben zo vrij...' bij Averbode / Gooi en Sticht.

In 1996 gaat de website 'Partenia' van start. Heel vlug komt deze website vanuit Zürich op gang en ontwikkelt zich in zeven talen met een forum, dagboeknotities en reflecties bij de actualiteit.

De communautiteit van de Spiritijnen in Parijs heet Jacques Gaillot welkom. Daar is het dat hij verbleef tot de zomer van 2022.

In mei 2005, naar aanleiding van het Jubeljaar, neemt de voorzitter van de bisschoppenconferentie een initiatief en nodigt hem uit naar Lyon voor een oecumenische ontmoeting met de bisschoppen. Hij richt een brief tot hem die openbaar gemaakt zal worden: "Het is belangrijk dat de katholieken, en wellicht nog breder, de publieke opinie op de hoogte is van het feit dat de communio die ons als broeders met elkaar verbindt, reëel is, ook als ze op een aparte manier beleefd wordt.". Hij beëindigt zijn brief met de precisering: "Je blijft wel degelijk onze broeder in het episcopaat". Op deze tijdelijke verbetering volgen evenwel geen feiten.

In 2003 verschijnt 'Un catéchisme au goût de liberté', met de medewerking van Alice Gombault en Pierre de Locht.

Jacques Gaillot blijft maandelijks bijdragen leveren voor de website www.partenia.org, een website die nog altijd kan geraadpleegd worden. Hij doet dat tot 2010 wanneer hij 75 geworden is. Hij blijft ook actief in vele organisaties en bezoekt heel wat mensen, bijvoorbeeld in gevangenissen. In de zomer van 2022 verhuist hij naar het rusthuis.



Woensdag 19 april 2023

Kerk Saint-Médard (5e arr, in Parijs, parochiekerk dicht bij het moederhuis van de paters Spiritijnen – waar Jacques Gaillot “thuis” was van 1996 tot de zomer van verleden jaar)

Geen uitvaartmis, geen requiem, geen absouten, wel een mis voor iemand die overleden is. Jacques Gaillot heeft zijn lichaam geschonken aan de wetenschap, dus geen 'stoffelijk overschot' aanwezig. Wel een grote foto, waarbij dan het licht van de paaskaars werd aangestoken. Voorganger was de aartsbisschop van Parijs, mgr. Ullrich, een van de concelebranten de bisschop van Evreux, Christian Nourrichard. Het welkomstwoord werd uitgesproken door een neef van Jacques Gaillot (zoon van zijn zus), de homilie door een pater Spiritijn, Franz Lichtlé – aansluitend bij het evangelie: Lucas 10, 25-37. In het publiek zaten activisten van 'Droit au logement' (DAL) en 'Droits Devant!' (de vereniging voor de verdediging van de uitgesloten). Maar ook de voormalige minister van klimaat Cécile Duflot die hem op Twitter hulde bracht: "Op dit zeer speciale moment van afscheid van jou Jacques, thuis, in de kerk, zijn we samen met degene die je zullen bewaren als een vonk, bevend, maar trouw."

VERWELKOMING

door Michel Durand, neef van mgr. Gaillot

Wat een vreugde om Jacques vandaag zo goed omringd te zien! Zijn familie, zijn zus Liliane, zijn nicht en zijn neven, zijn achternichten en achterneven en zijn ontelbare vrienden zijn bijeengekomen in deze kerk. Dank aan jullie allemaal voor jullie aanwezigheid hier. Sommigen zijn van ver gekomen... uit Duitsland, Oostenrijk, Canada en vele andere plaatsen... Dank!



Mijn oom kwam graag samen met zijn familie. We hebben elke keer feestelijke momenten gehad. Hij had interesse voor elk van ons en wist goed hoe het met ons was. We hebben mooie familiefeesten beleefd... tot die laatste, die plaatsvond in het ziekenhuis Georges Pompidou tijdens het Paasweekend. We herinneren ons andere verrassende vieringen, zoals die Kerstviering in een kraakpand in Parijs, omringd door migranten zonder papieren...

Jacques deelde met ons zijn ontmoetingen, getuigenissen van levens die elkaar kruisten... die van mensen in gevangenissen, van daklozen, uitgeslotenen, emigranten, zieken... Hij verdroeg geen onrecht, hij vocht tegen wat onaanvaardbaar was, hij was actief in talrijke verenigingen voor de verdediging van de mensenrechten, en stond zo dicht mogelijk bij wie niets hadden. Jacques was zeer menslievend. Hij was actief, storend, geweldloos en voerde zijn vreedzame strijd gewapend met een eeuwig optimisme en een ontwapenende glimlach!

Jacques sprak niet voor zichzelf, hij liet het Evangelie weerklinken en zijn woord kwam van binnenuit. Hij sprak vanuit zijn hart met een overweldigende eenvoud. Hij schudde ons graag wakker en ondervroeg ons, over ons leven, onze relaties, onze ideeën, onze engagementen.

Voor hem is geloven het binnengaan in een beweging om Jezus te volgen, om hem tegemoet te gaan. Geloven is een oproep tot anderen, tot ontmoeting, tot leven in al zijn vormen. Geloven is een aanmoediging die ons uitdaagt het woord van het Evangelie zo wijd mogelijk te verspreiden. Er zijn geen uitgeslotenen voor het Evangelie. Zo is de weg die het Evangelie wijst: het zet ons voortdurend aan om naar verre gebieden te gaan die we niet altijd mooi vinden. De mens is de weg van de Kerk.

Voor Jacques is getuige zijn in het voetspoor van Christus een nederige dienaar zijn en de komst van de ander voorbereiden, naar het voorbeeld van Johannes de Doper. Het is Gods nabijheid laten aanvoelen, het gevoel van Zijn aanwezigheid. Het is je geloof uitspreken, rekenschap afleggen van je geloof, jezelf compromitteren in naam van je geloof. Getuige zijn is vooral vol vreugde zijn. Vreugde is het teken van de liefde. Men kan het Evangelie niet verkondigen zonder vervuld te zijn van vreugde. Jacques verbleef in deze verzachtende en troostende vreugde. Hij gaf zin aan het leven. Zijn hele leven was gericht op de anderen. Hij heeft mensen altijd centraal gesteld in zijn leven en zijn hart.

Jacques bezat niets en gaf alles wat hij had weg... tot op het einde ... tot het punt dat hij zijn lichaam gaf aan de wetenschap.

Vandaag, Jacques, danken we je voor de weg die je hebt afgelegd, voor dat vertrouwen in de toekomst en in de liefde die je ons hebt meegegeven, voor al die mooie ontmoetingen, voor al die in de toekomst en in de liefde die je ons hebt gebracht, voor alle mooie ontmoetingen, voor al die vrouwen, mannen en kinderen aan wie je opnieuw hoop en zin in het leven hebt gegeven. Dank je wel voor het licht dat je achterlaat in wie wij zijn. Dank je wel voor je inspirerende reis. Dank je wel voor je strijd en je engagementen.

Laat niet toe dat wij al te rustig door het leven gaan, geef ons de moed om op onze eigen manier door te gaan met datgene waarvoor je gestreden hebt. Het leven is geen lange rustige rivier, en zoals je zo goed zei, "de toekomst blijft open". Wij wensen je een veilige reis.

HOMILIE

door Franz Lichtlé, Spiritijn, bij Lucas 10, 25-37, de barmhartige Samaritaan

Afgelopen zaterdag en zondag (nvdr. : 15-16 april, beloken Pasen) waren we met een team van de aalmoezeniersdienst in de gevangenis van Fleury Mérogis om er de eucharistie te vieren met twee groepen gevangenen. Bij deze gelegenheid moesten we denken aan Jacques, die zijn ontmoetingen met gevangenen in verschillende gevangenissen in Frankrijk nooit oversloeg. Vrouwen en mannen, veroordeeld, verworpen, gewond, achtergelaten aan de rand van de maatschappij en zelfs erbuiten, kregen zo regelmatig bezoek van Jacques. Hij weigerde hen aan hun lot over te laten, om hen te herinneren aan hun waardigheid, ondanks heel hun verleden...



Terwijl Jacques zich veroordeeld wist tot zijn bed in het Pompidou-ziekenhuis, verwees de liturgie van de Goede Week ons naar zijn levensweg. Zijn levensweg was een beetje als het doorlopend schrijven van poëzie, elke dag weer, met de woorden van het leven, de woorden van de actualiteit, de woorden van het lijden, de woorden van de vragen van de tijd, de woorden van het Evangelie. Deze woorden werden één voor één concreet vertaald in daden, om in overeenstemming te zijn met het woord van God.

Net als de barmhartige Samaritaan was Jacques niet bang te laat te komen voor een verplichting, als zich onderweg een dringende noodzaak voordeed. De instelling, de structuren moesten maar kunnen wachten. Uiteraard was het voor degenen die bij hem waren niet gemakkelijk om hem te volgen op die evangelische weg die hij gekozen had.

Jacques, een poëet aan de zijde van de wie in de steek zijn gelaten

Voor sommigen was het dan gemakkelijker om van Jacques karikaturen te maken, welomschreven voorstellingen, om zich een beetje te beschermen tegen elke vraag, tegen elke bevraging. Er zijn veel excuses om onderweg de andere die lijdt niet te hoeven aan te kijken. Het is niet moeilijk om schermen op te trekken om wie door het leven gekwetst werd niet te hoeven aan te kijken. Een priester rechtvaardigt zich door te zeggen dat hij onrein zou zijn als hij het bloed van het slachtoffer van een rover zou aanraken, een leviet verontschuldigt zich voor het feit dat hij te laat zou kunnen zijn voor het gebed in de tempel...



Werd Jezus zelf niet veroordeeld omdat men vond dat hij zich moest beperken tot zijn identiteit als zoon van een timmerman, afkomstig van Nazareth, waar niets goeds uit kon voortkomen, iemand die niet gehoorzaamt aan de wet, die geen rekening houdt met de sabbatdag, die in opstand komt tegen de regel die zegt dat je je niet tot een heiden of een vreemdelinge mag richten, en zeker niet tot een zondares, en dat je onderweg een gewonde, bloedende man niet mag aanraken?

Oh, hoe gemakkelijk is het om iemand te reduceren tot wat hij aandurft! De pers heeft deze dagen niet nagelaten Jacques te herleiden tot deze rebelse, progressieve, contesterende, gesanctioneerde, gedegradeerde figuur, of tot deze rode bisschop... Maar de poëzie van Jacques' leven werd elders geschreven, op een andere manier. Zij rijmde met de gewonde man, toevallig ontmoet op zijn weg, ongeacht zijn religie, zijn situatie, met het risico natuurlijk bedrogen te worden. Maar laten bedriegen door een arme stakker, is dat niet op een bepaalde manier hem recht te doen? Nergens staat geschreven dat de arme Lazarus een goede arme man was, rechtvaardig, wijs en onderdanig!

Bisschop van een virtueel bisdom, bron van geloof, baken van hoop, oord van vrede

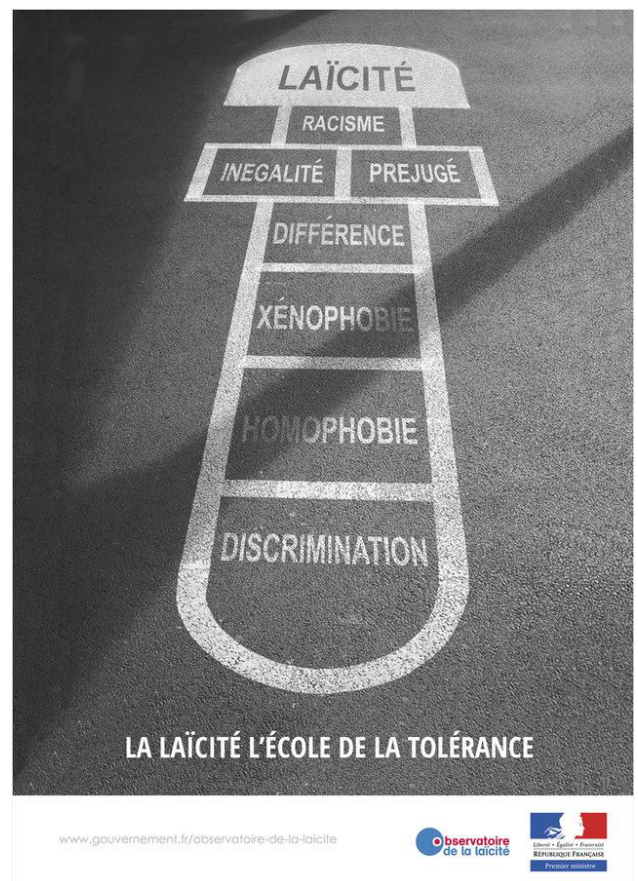
Lange tijd rijmde de poëzie van Jacques met Partenia, de herberg waar hij duizenden mensen naartoe leidde die door het leven, de Kerk en de maatschappij gewond waren geraakt. Vrouwen, mannen, jongeren, die – in de Kerk en buiten de Kerk – het gevoel hadden niet te bestaan, die zich aan de kant gezet voelden, niet betrokken bij wat hen werd voorgesteld. Zij vonden daar, in dat virtuele bisdom, dat voor hen was uitgevonden, een bron van geloof, een baken van hoop, een oord van vrede, een balsem van liefde, een menselijkheid van vlees en bloed, die hen in staat stelden om hun diepe wonden te helen...

Met Droits devant rijmde het engagement met de niet aflatende steun aan migranten zonder papieren, migranten op zoek naar een leven, geparkeerd in ongezonde sloppenwijken, in onze voorsteden, vaak niet ver van vuilnisbelten, spoorlijnen, autowegen of begraafplaatsen...

Door de kunst van de dienstbaarheid, die voor hem als een tweede natuur was geworden, wist Jacques zich de naaste te maken van al die gekwetste mensen die, op een bepaald moment in hun leven, nood hadden aan een woord, een gebaar, wat steun, een open blik van medeleven. En als hij naamsbekendheid had, dan gebruikte hij die, tijdens de talrijke manifestaties waaraan hij deelnam, om mensen die uitgesloten, onbegrepen en aan het lijden waren steun te bieden...

Was dat niet de plaats waar een bisschop thuis hoort? Een oude vraag! Was dat niet de plaats waar Jezus zich ophield op de wegen van Palestina, aan de tafel van tollenaars en zondaars, die zich liet aanraken door vrouwen met een slechte reputatie? Het kruis was inderdaad niet de plaats waar de Zoon van God thuis hoort, maar toch sloeg de mens hem daar aan het kruis!

Jacques, moge het gedicht van je leven nog lang doorgaan om met de balsem van de liefde de wonden in te smeren van de gekwetsten die onze wereld, onze maatschappij en onze Kerk aan de kant laten liggen!



Uit een interview met Jacques Gaillot van maart 2019 in Le point

Als er een belangrijke beslissing zou moeten genomen worden om de Kerk te veranderen, welke zou dat moeten zijn volgens u?

Ik ben me ervan bewust dat een beslissing, hoe belangrijk ook, de Kerk niet zou kunnen veranderen. Er zouden er véél nodig zijn... Toch riskeer ik het er één voor te stellen. In landen waar de noodzaak voelbaar is zouden we mannen en vrouwen met ervaring, al of niet gehuwd, die een job hebben, misschien kunnen roepen om een taak in de Kerk op te nemen. Ik ben nooit tegen gehuwde priesters geweest. Maar waarom niet beginnen met die toegang te openen voor vrouwen? Zulke betekenisvolle veranderingen zouden tot stand moeten komen met het akkoord van de lokale gemeenschappen en de bisschop, en voor een bepaalde tijd. Het zou geen kwestie meer zijn van wachten tot kandidaten zich presenteren, maar het initiatief nemen hen te roepen in functie van de noden van de Kerk.

Ten slotte, aansluitend bij de praktijk van Gaillot en bij de aanhef van de homilie:

GESPREKSGROEP IN DETENTIEGROEP KORTRIJK



Al meer dan twintig jaar organiseert “**Tralies uit de weg**” gespreksavonden in de West-Vlaamse gevangenissen. Hiervoor brengen we 6 mensen van buiten de gevangenis samen met 6 mensen van binnen de muren. Aangezien er naast de gevangenissen in onze provincie nu ook een detentiehuis in Kortrijk is, willen we ook daar een gespreksgroep opstarten.

Interesse? Mail dan naar traliesuitdeweg@gmail.com en geef volgende informatie door:

- Voornaam en Naam (zoals vermeld op de identiteitskaart)
- Adres
- Telefoon / GSM
- E-mail
- Rijksregisternummer

Data en tijdstippen voor het voorjaar:

Woensdag 31 mei - 7 juni - 14 juni - 21 juni en 28 juni 2023

We verzamelen om 17.30 uur aan de voordeur (Sint-Denijseweg 1, Kortrijk) en staan ten laatste om 21 uur terug buiten.

Filip Carpentier, coördinator Gevangenispastoraal bisdom Brugge traliesuitdeweg@gmail.com

Aan de rand van de kerk sta je
soms in het midden van een gemeenschap
van kwetsbare, soms gekwetste mensen.
Daar ga je voor met klank en kleur,
met zo vlug mogelijk een open deur,
met op een kier, welkom, zet je bij.

Zelfs aan de rand van kerk en samenleving,
sla je geen deuren dicht, baan je een weg,
nooit eerder alleen gegaan, samen, jullie
blijven een uitnodiging, om te vernieuwen,
tegen angstig zelfbehoud, God als liefde
vertrouwt en houdt van jou en van meer dan wij,
die maar mensen zijn, beperkt, maar uiteindelijk goed.
Daarom vernieuwen wij moedig voort, begrijp je ons?

Luc Vandenabeele



COLOFON

- Redactie: Rob Debels, Lieven Debosscher, Isabelle Maes en Bart Pieters
- Medewerkers aan dit nummer: zr. Caritas, Luc Vandenabeele, Jan Vanden Berghe, Michel Vermeersch
- Layout: TiDee - www.tidee.be
- GDPR: Je kan de gegevens die we over je bewaren altijd opvragen, laten wijzigen of verwijderen via een mail aan lieven.debosscher@gmail.com

Geloof & leven verweven is de nieuwsbrief van Evangelie Levensnabij. Het is een driemaandelijks contactblad van christenen die hun geloof verbinden met persoonlijke en maatschappelijke levensvragen, met een bijzondere aandacht voor wie in de samenleving uitgesloten worden.

Ze voeden zich aan een Bijbelse spiritualiteit en kiezen voor een andere levensstijl. Ze opteren voor een democratisch kerkmodel en voor samenwerking met mensen die werken aan een rechtvaardige wereld vanuit een ander geloof of levensbeschouwing.

Evangelie Levensnabij is aangesloten bij Bezield Verband, een netwerk van personen en kerkgemeenschappen die in Vlaanderen een eigentijdse lichtbaken van zingeving willen zijn.